

Stephanie Van Vleet

Komedie? Zábava!

10. 10. 2015

Smích? Přejde. – pokud není humor správně „vykalkulován“

Nejvíce mne na komediích baví to, jak je humor správně načasován. Ať už se jedná o situační komedii, o komedii konverzační nebo jakoukoliv jinou.

Hlavním rozdílem mezi komedií a tragédií je fakt, že komedie je napsána zábavně či v satirické formě a má šťastný či smířlivý konec. Má zábavné postavy a zápletky, a je určena k tomu, aby obecenstvo pobavila, a proto také může působit jako lehký žánr ke zpracování.

Čím se podle mého názoru řídí mnoho režisérů? Spolehnutím se na kvalitu textu, který však nemusí zaručit přenesení kvality na inscenaci. Inscenace je závislá hlavně na pojetí samotného režiséra a na herecké práci.

Podle několika zdrojů by mezi „dramatické prostředky“, kterým by herci měli své role podřizovat, měli patřit tyto: koncentrace, načasování, napětí, kontrast, konflikt, vyvrcholení, rytmika, nálada, jazyk, hudba, prostor a symboly.

Když se na téma podíváme z tohoto úhlu pohledu, zjistíme, že pro komedii je nejvíce charakteristická její dynamická rytmika. Oproti tragédii působí mnohem rychleji. Stejně tu funguje i humor. Jak ale dosáhnout toho, aby se energie z tohoto rychlého tempa ihned nevybila a nenudila diváky po chvílce monotónnosti? Podle mne je vše dáno správným načasováním.

Když jsem se zaobírala tématem načasování humoru v komediích, narazila jsem na problematiku, se kterou se potýkají nejen dramatici, ale i komici, scénáristé a autoři knih – komické načasování.

Definice komického načasování je „schopnost předvídat reakci diváků nebo čtenářů na větu či vtip, mít pod kontrolou tempo prezentace nových informací a vědět přesně, v kterém momentu udělat pomlku. Těmto pomlčkám se říká dramatické pauzy a pomáhají při zdůraznění pointy“. (Andrews, 2013 str.50) Je to využívání rytmiky, tempa a pomlky k zvětšení dopadu vtipu na obecenstvo a má velký vliv na jeho funkčnosti a významu. Dohromady dávají obecenstvu čas vtip vnímat nebo si ho povšimnout, pokud je skrytý. Pomáhají také se

zvratem, kdy divák očekává jistou pointu, ale pauzou se strhne vtip jiným směrem. (Comic Timing, Wikipedie) Nejlépe se tento princip ukazuje na 'stand-upu'.

Stand-up funguje na dynamice třech složek (performera samotného, textu – většinou je to text samotného performera a na divácích) a literatura funguje na složkách dvou složek (autora a čtenáře). Zatímco stand-up, který je postavený (většinou) na textu samotného performera, pracuje s přítomnými diváky. Každé obecenstvo je jiné, každé se projevuje jinak, a proto na něho musí také reagovat. Svě vystoupení přizpůsobuje danému divákovi. Proto působí stand-up jako elastický tvar. (Andrews, 2013 str.51)

Na druhé straně, autor humorného textu nemá přítomný okamžik, kde by mohl měnit svou knihu pro potřeby svého čtenáře. Každá jeho věta musí být komickým načasováním. Musí ji umět formulovat tak, aby vytvořil náběh na svou pointu. Objektivita daného diváka tvoří elasticitu textu. (Andrews, 2013 str.51)

Divadlo kombinuje oba tyto principy komického načasování. Herci reagují na text, který byl vytvořen s přesným vědomím toho, kde humor má být. Dramatik napsal věty tak, aby v nich vznikalo komické načasování. (Je trochu klišé říkat, že divadlo je založeno na přítomném okamžiku, ale k uvědomění si tohoto příkladu, budu muset tuto větu použít.) Stejně jako stand-up by měla komediální inscenace využít možnosti přítomného okamžiku reakce v ten moment přítomného obecenstvem.

Komické načasování by mělo vést k další složce – napětí. Když je dobře zpracováno, fungují spolu mnohem efektivněji k „utvoření“ reakce smíchu. Je to naprosto přirozená fyzikální reakce, kdy se napětí transformuje do uvolnění. Zatímco tragédie funguje na principu vyvolat v lidech sympatii či strach, komedie naopak dráždí člověka k smíchu.

Jedno z italských slov pro vtip je *battutta*, v překladu znamená bití, výprask. Vtip samotný je vnímán jako násilí na člověku, je to vytvoření reakce v druhém člověku proti jeho vůli. A proto je budování napětí ke vtipu kritické pro komedii. (Andrews, 2013 str.51) Humor není nic jiného než manipulace s pocity diváka, i když zcela opačnými než známe u tragédie.

Načasování na jakékoliv úrovni je uplatňování „správného“ okamžiku, kdy danou informaci divákovi předat, kde ho na ni připravit a kam ji přesně vložit. Jde především o manipulaci s lidskou myslí.

Z mé vlastní amatérsko-herecké zkušenosti musím říct, že i já mám problém zahrát jen kratičký komediální monolog. Je to tím, že se snažím stejnými prostředky jako u tragédie dosáhnout jiného cíle - smíchu. O žádném „vykalkulování“ vtipu jsem nikdy nepřemýšlela.

Myslím si, že se divadla mnohdy snaží kompenzovat neznalost podstaty a “matematiky” komedie za vulgarismy, šoky a laciné triky. Jsem toho názoru, že znalost nebo povědomí o jakémsi perfektním načasování, je základem k vytvoření povedené komedie.

Zdroje:

ANDREWS, Malcolm. *Dickensian Laughter: Essays on Dickens and Humour*, vyd. 208 s. 1. vydání, OUP Oxford, 2013 ISBN 0191008737 9780191008733

Comic Timing. *WIKIPEDIA*. [online]. 3.6..2015 [cit. 2015-09-10]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Comic_timing